

ТЕМА *7.* Корупція та держава

План

1. ПРИНЦИПИ ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ
 2. КОРУПЦІЯ У СФЕРАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ
 3. ПЕРСПЕКТИВИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В ЕПОХУ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ
-

Кейс про Китай

У 2015 році внаслідок пожежі та подальших вибухів на портовому складі в китайському місті Тяньцзінь загинуло 139 осіб і понад 700 постраждали. За результатами судового розслідування було винесено умовний смертний вирок керівнику логістичної компанії Ruihai International Logistics Юй Сюевею за незаконне зберігання понад 49 000 тонн ціаніду натрію

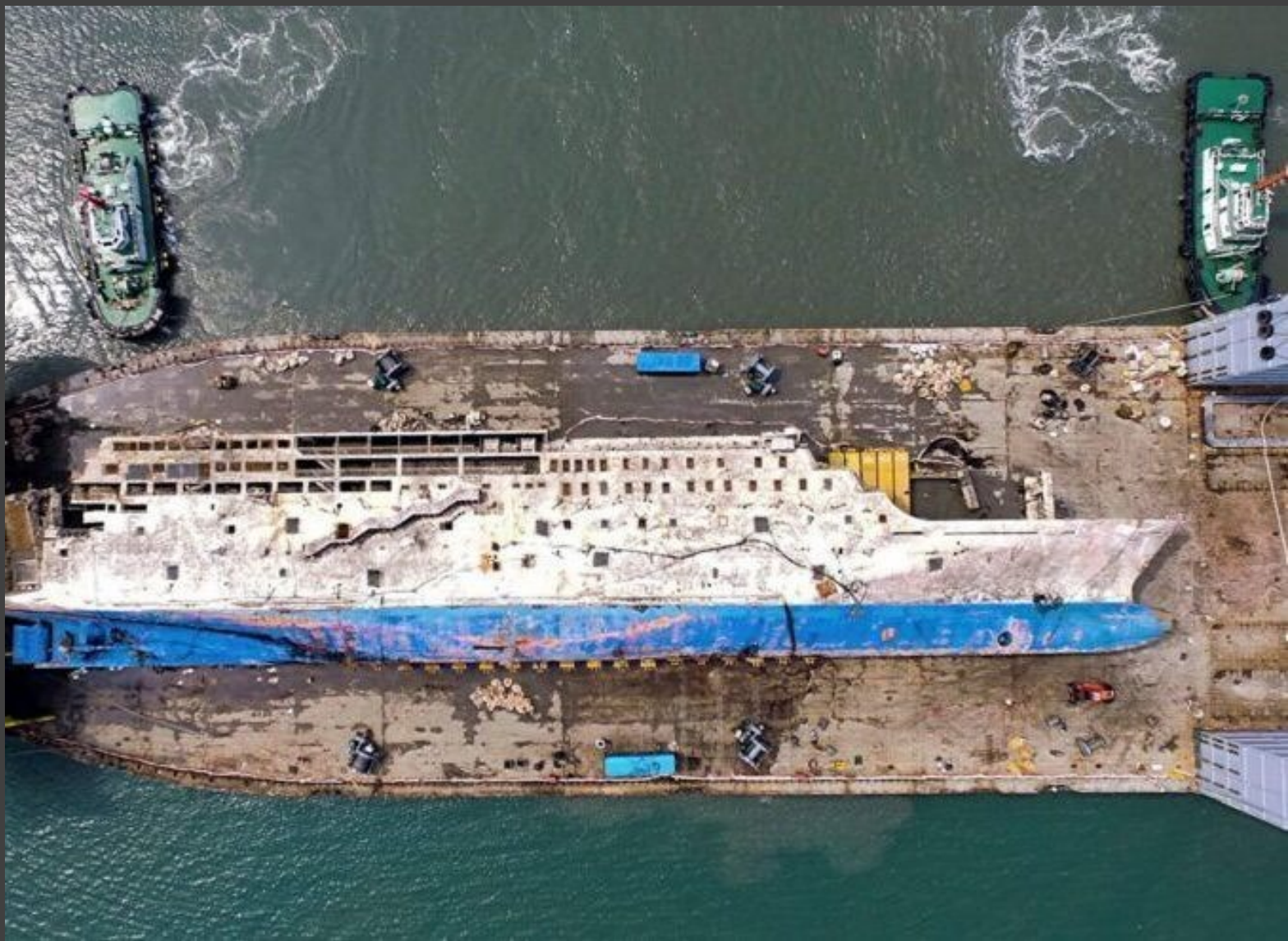
Паром Севоль як приклад адміністративної корупції

У 2014 році в Південній Кореї затонув пасажирський пором Севоль. Трагедія забрала життя 304 людей, а ще 9 вважаються зниклими.

Потоплення спричинили різні фактори, наприклад несправність порому та некомпетентність членів екіпажу, але джерелом багатьох з них стала саме адміністративна корупція.

У Південній Кореї є розмовний термін — гванфіа, який походить від корейського слова “гван” (чиновники) та англійського слова “мафія”. Термін використовується для опису мафіозної змови між державними чиновниками та певними секторами бізнесу, коли представники регуляторних органів пов’язані з тими самими секторами, які вони мають регулювати. Це сприяє слабкому дотриманню правил безпеки і наданню пріоритету галузевим інтересам над громадською безпекою.

12 Принципів доброго врядування

У 2007 році Рада Європи затвердила Європейську стратегію інновацій та доброго врядування на місцевому рівні. Зараз ця новітня концепція та модель публічного управління стала парадигмою, яка забезпечує результати від впровадження цінностей і стандартів демократії, прав людини та верховенства права.

1. **Чесне проведення виборів, представництво та участь** – аби всі громадяни справді мали право голосу та можливість брати участь у процесах прийняття рішень і формування політик.
2. **Зворотний зв'язок** – щоб органи влади реалізовували законні очікування та потреби громадян.
3. **Ефективність та результативність** щоб досягати цілей за найбільш оптимального використання ресурсів.
4. **Відкритість і прозорість** – для забезпечення публічного доступу до інформації та сприяння розумінню того, як реалізують публічну діяльність.
5. **Верховенство права** – для забезпечення справедливості, неупередженості та передбачуваності.
6. **Етична поведінка** – щоб публічні інтереси переважали над приватними.
7. **Компетентність і спроможність** – аби виборні представники та державні службовці могли добре виконувати свої обов'язки.
8. **Інноваційність та відкритість до змін** – для забезпечення отримання переваг від нових рішень та кращих практик.
9. **Сталий розвиток та стратегічна орієнтація** – для врахування інтересів майбутніх поколінь.
10. **Раціональне управління фінансами** – щоб ресурси держави й громад використовували розсудливо та продуктивно.
11. **Права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість** – аби всі люди були захищеними та мали повагу, щоб жоден не був дискримінований, виключений чи ігнорований.
12. **Підзвітність** – аби виборні особи та державні службовці несли відповідальність за свою діяльність.

Антикорупційна політика — це сукупність узгоджених дій держави та суспільства, спрямованих на усунення або мінімізацію причин і умов, що створюють корупцію, а також на запобігання та протидію їй у різних сферах життя.

Вона реалізується через розробку та виконання Антикорупційної стратегії, яка визначає пріоритети та координацію зусиль усіх органів влади, а також через затвердження антикорупційних програм на рівні окремих юридичних осіб.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО
З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ НА 2021-2025 РОКИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ	5
1.1. Вступ	6
1.2. Концепція формування державної антикорупційної політики у 2021-2025 роках	7
1.3. Механізм реалізації та оцінка результатів виконання Антикорупційної стратегії	9
Загальна оцінка та звіт про стан реалізації Антикорупційної стратегії	11
2. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	12
2.1. Формування та реалізація державної антикорупційної політики	13
2.2. Формування негативного ставлення до корупції	16
2.3. Врегулювання конфлікту інтересів, дотримання загальних обмежень та заборон, правил етичної поведінки	18
2.4. Здійснення заходів фінансового контролю	20
2.5. Забезпечення доброчесності політичних партій та виборчих кампаній	22
2.6. Захист викривачів корупції	24
3. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ПРІОРИТЕТНИХ СФЕРАХ	26
3.1. Справедливий суд, прокуратура та органи правопорядку	27
3.2. Державне регулювання економіки	30
3.3. Митна справа та оподаткування	34
3.4. Державний та приватний сектори економіки	36
3.5. Будівництво, земельні відносини та інфраструктура	39
3.6. Сектор оборони	43
3.7. Охорона здоров'я, освіта і наука та соціальний захист	45
4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕВІДВОРОТНОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЮ	48
4.1. Дисциплінарна відповідальність	49
4.2. Адміністративна відповідальність	50
4.3. Кримінальна відповідальність	52

Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання відповідної державної антикорупційної програми.

У кожній із пріоритетних сфер Антикорупційна стратегія визначає ключові проблеми та формулює стратегічні результати, яких слід досягти для їх вирішення.

Ці результати сформульовано таким чином, щоб вони давали однозначне розуміння комплексу заходів, необхідних для їх реалізації. Щодо кожного з очікуваних стратегічних результатів у державній антикорупційній програмі визначаються заходи, показники результативності виконання кожного заходу, виконавці заходу, строки виконання заходу, а також джерела та обсяги фінансових ресурсів, необхідних для їх виконання.

Заходи, визначені в державній антикорупційній програмі, є обов'язковими для виконання в установлені нею строки.

Результати аналізу стану корупції в Україні, ефективності антикорупційної політики попередніх періодів, міжнародних стандартів та найкращих світових практик у сфері запобігання та протидії корупції дали змогу сформулювати такі основні принципи антикорупційної політики на 2021-2025 роки:

- 1) оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, реалізація чого передусім передбачає: усунення дублювання повноважень різними органами; тимчасове припинення реалізації малоефективних повноважень, що супроводжуються високим рівнем корупції, до запровадження належних процедур, які мінімізуватимуть відповідні корупційні ризики; усунення випадків реалізації одним і тим самим органом повноважень, поєднання яких створює додаткові корупційні ризики;
- 2) цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності;
- 3) створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб;
- 4) забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин;
- 5) формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права.

Ці принципи мають враховуватися:

- ▶ під час розроблення та впровадження програмних документів Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади з метою забезпечення ефективного запобігання корупції в усіх сферах державної політики;
- ▶ під час розроблення та впровадження антикорупційних програм публічних інституцій, зазначених у частині першій статті 19 Закону України «Про запобігання корупції» (далі - Закон), а також у діяльності органів місцевого самоврядування, під час розгляду і прийняття законів Верховною Радою України.

При Національному агентстві створюється Координаційна робоча група з питань антикорупційної політики (далі - Координаційна робоча група) як консультативно-дорадчий орган, співголовами якої за посадами є Голова Національного агентства та Міністр Кабінету Міністрів України.

Персональний склад Координаційної робочої групи затверджується Кабінетом Міністрів України. До складу Координаційної робочої групи входять виконавці заходів державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії та народні депутати України (за згодою).

Основними завданнями цього консультативно-дорадчого органу є сприяння координації дій органів державної влади щодо реалізації Антикорупційної стратегії і виконання заходів державної антикорупційної програми з її виконання, підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної антикорупційної політики (зокрема щодо удосконалення нормативно-правової бази).

Джерелами фінансування реалізації цієї Антикорупційної стратегії є кошти державного бюджету, кошти місцевих бюджетів, призначені для виконання такої державної програми, а також кошти міжнародної технічної допомоги.

3.4. Державний та приватний сектори економіки

3.4.1. Проблема. Існуюча модель управління у суб'єктах господарювання державного сектору економіки є неефективною, наслідком чого є збитки та корупція.

Очікувані стратегічні результати:

1) засади політики державної власності, затверджені Кабінетом Міністрів України, періодично актуалізуються та послідовно втілюються на практиці всіма суб'єктами, які виконують функції власника суб'єктів господарювання державного сектору економіки;

2) розмежовано функції власника, регулятора та органу, що формує політику щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки;

3) запроваджено щорічний незалежний аудит суб'єктів господарювання державного сектору економіки, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; забезпечено періодичний перегляд критеріїв для обов'язкового проведення незалежного аудиту та утворення наглядової ради в суб'єктах господарювання державного сектору економіки, у тому числі з урахуванням рівня корупційних ризиків та рівня враженості корупцією сектору економіки;

4) у всіх суб'єктах господарювання, для яких створення наглядових рад є обов'язковим, таким радам передано повноваження щодо контролю за вжиттям внутрішніх антикорупційних заходів. Формування складу наглядових рад є конкурсним та прозорим;

5) запроваджено стандарти корпоративного управління у суб'єктах

господарювання державного сектору економіки, які мають особливо важливе (стратегічне) значення для економіки України або найвищий рівень корупційних ризиків або належать до найбільш важливих суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу (зокрема, встановлено право дострокового розірвання контракту з менеджментом у разі порушення ним норм антикорупційного законодавства або правил етичної поведінки);

6) у суб'єктах господарювання державного сектору економіки запроваджено систему внутрішнього контролю та управління ризиками.

3.4.2. Проблема. Недостатня прозорість процедур приватизації та невиконання покупцями умов продажу об'єкта приватизації.

Очікувані стратегічні результати:

1) запроваджено інструменти запобігання проявам негативного впливу органів приватизації та організаторів приватизаційних аукціонів на кількість учасників та конкуренцію;

2) проведено оцінку найбільш поширених проблем у виконанні покупцями обов'язкових умов продажу та/або експлуатації об'єкта приватизації; висновки такої оцінки враховано в практичній діяльності органів приватизації;

3) мала приватизація або надання в оренду державного, комунального майна здійснюється із застосуванням електронної системи «Prozorro. Sale» та дотриманням принципів доброчесної конкуренції.

3.4.3. Проблема. Недостатній обсяг публічно доступної інформації про суб'єктів господарювання, в яких держава має частку власності, істотно знижує прозорість їх діяльності, ускладнює громадський контроль та сприяє корупції.

Очікувані стратегічні результати:

1) на основі Єдиного реєстру об'єктів державної власності створено та наповнено інформацією реєстр державних та комунальних унітарних підприємств, а також господарських товариств, у статутному капіталі яких понад 50 відсотків акцій (часток) належать державі або територіальній громаді, з обов'язковим оприлюдненням інформації про діяльність таких юридичних осіб відповідно до міжнародних стандартів, у тому числі про отриману державну допомогу.

3.4.4. Проблема. Високий рівень толерування корупції у приватному секторі економіки.

Очікувані стратегічні результати:

1) внесено зміни до законодавства, які запроваджують стимулювання приватного сектору для підвищення доброчесності ведення бізнесу;

2) налагоджено постійну та ефективну співпрацю між органами державної влади, бізнес-середовищем, Радою бізнес-омбудсмена та Всеукраїнською Мережею Доброчесності та Комплаєнсу з питань забезпечення законних інтересів бізнесу, аналізу системних проблем та розробки змін до законодавства, просування культури доброчесного, етичного та відповідального ведення бізнесу;

3) розроблено за участю Ради бізнес-омбудсмена, представників бізнесу, ініціатив колективної дії,

об'єднань підприємців та професійних спілок концепцію імплементації антикорупційних стандартів у приватному секторі;

4) надано методичну допомогу суб'єктам господарювання приватного права щодо практики застосування антикорупційних стандартів, виявлення у своїй діяльності корупційних ризиків, а також розробки та реалізації ефективних антикорупційних програм, спрямованих на усунення цих ризиків;

5) у співпраці з бізнес-середовищем забезпечено сприяння юридичним особам приватного права у розробці та вдосконаленні кодексів доброчесності на основі провідних практик корпоративного управління;

6) запроваджено ефективні механізми верифікації інформації про кінцевих бенефіціарних власників юридичних осіб приватного права у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

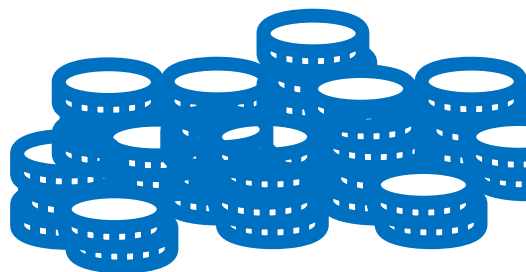
7) прийнято закон про адміністративну процедуру, який, зокрема, визначає право особи бути вислуханою перед загрозою прийняття несприятливого адміністративного акта, забезпечує прийняття збалансованих рішень, які законно врівноважуватимуть публічні та приватні інтереси, визначає особливості адміністративного провадження у справах з великою кількістю осіб, закріплює обов'язок мотивувати рішення та зазначати порядок їх оскарження;

8) прийнято Закон про адміністративний збір, який, зокрема, визначає поняття, види та функції адміністративного збору, принципи його встановлення, сплати та використання;

9) на законодавчому рівні встановлено обов'язок внутрішніх аудиторів повідомляти про виявлені ними факти вчинення корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень;

10) прийнято закон про Установу бізнес-омбудсмена, який сприятиме запобіганню корупційним правопорушенням або правопорушенням, пов'язаним з корупцією, або іншим порушенням законних прав та інтересів суб'єктів

господарювання, які зазнали впливу недобросовісної поведінки (дії, рішення та/або бездіяльності) з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

3.3. Митна справа та оподаткування

3.3.1. Проблема. Недостатня прозорість та ефективність роботи митних органів, надмірний обсяг дискреційних повноважень у працівників митниці.

Очікувані стратегічні результати:

1) усунені підстави для можливої корупції працівників митних органів шляхом уведення правила, за яким резервні методи визначення митної вартості можуть застосовуватися виключно в межах апеляційних процедур;

2) офіційним імпортерам (що мають виключне право на імпорт окремих товарів або франшизу, надану виробником чи офіційним дистриб'ютором таких товарів) надано можливість оскаржити рішення митного органу про визначення митної вартості або про класифікацію товарів, які ввозяться особами, що не мають статусу офіційних імпортерів;

3) мінімізовано корупційні ризики внаслідок створення органу громадського контролю за поточною діяльністю митних органів, який матиме повноваження, визначені законом;

4) мінімізовано необґрунтований вплив суб'єктивних чинників під час митного оформлення завдяки автоматизації та цифровізації;

5) під час розробки та вжиття заходів із запобігання корупції у митних органах налагоджено ефективну співпрацю з громадськістю та бізнес-асоціаціями, а також регулярний моніторинг роботи митних органів шляхом проведення періодичних опитувань підприємців та працівників митних органів.

3.3.2. Проблема. Непрозорість підходів у класифікації товарів, визначенні їх митної вартості та призначенні перевірок.

Очікувані стратегічні результати:

1) створено умови для отримання Україною попередньої митної інформації від митних органів країн Європейського Союзу щодо товарів, що є об'єктами експорту в Україну з їх територій;

2) запроваджено переважне адміністрування митних платежів за результатами пост-аудит контролю.

3.3.3. Проблема. Недоскона-ла процедура адміністративного оскарження дій посадових осіб митних органів.

Очікувані стратегічні результати:

1) запроваджено ефективний і прозорий механізм розгляду скарг на дії посадових осіб митних органів, а також моніторинг результатів їх розгляду;

2) ефективно і прозоро працює механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників митних органів (включаючи звільнення з посади).

3.3.4. Проблема. Втручання правоохоронних органів у роботу митних органів та зловживання під час передачі орієнтувань про здійснення перегляду товарів.

Очікувані стратегічні результати:

1) мінімізовано підстави для втручання поза межами кримінального провадження працівників правоохоронних органів у роботу митних органів та для їх перебування в зонах митного контролю.

3.3.5. Проблема. Надмірний обсяг дискреційних повноважень у працівників органів податкової служби.

Очікувані стратегічні результати:

1) унеможливлено необґрунтований вплив суб'єктивних чинників під час виконання посадовими особами органів податкової служби своїх повноважень;

2) зменшено перелік підстав для проведення перевірок органами податкової служби, а також кількість перевірок з безпосереднім контактом із платником податку.

3.3.6. Проблема. Наявність в органів податкової служби функцій щодо застосування фінансових санкцій та надмірна зосередженість роботи цих органів на їх застосуванні призводять до корупційних ризиків.

Очікувані стратегічні результати:

1) на прозорих і конкурсних засадах утворено новий орган із досудового розслідування злочинів у фінансовій сфері; забезпечено гарантії незалежності такого органу, його інституційну спроможність та підзвітність;

2) головним критерієм для оцінки ефективності роботи органів податкової служби та їх посадових осіб є ступінь дотримання законодавства із сплати податків, а не виконання плану із надходжень до бюджету;

3) пріоритетним напрямом роботи органів податкової служби є консультації та роз'яснення для платників податків.

3.6. Сектор оборони

3.6.1. Проблема. Непрозор та неефективне користування та розпорядження землями оборони, об'єктами нерухомості в оборонно-промисловому комплексі, а також надлишковим рухомим військовим майном, об'єктами інтелектуальної власності; неконтрольоване споживання пального, яке закуповується для потреб Збройних Сил України.

Очікувані стратегічні результати:

1) до системи електронного обліку внесено всі дані, отримані за результатами повної інвентаризації об'єктів у сфері оборони, у тому числі дані про землі оборони і земельні ділянки суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу;

2) забезпечено державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу (із включенням відомостей про земельні ділянки до спеціального інформаційного шару в Публічній кадастровій карті);

3) створено автоматизовану систему обліку і моніторингу споживання та якості пального, яке закуповується для потреб Збройних Сил України;

4) проведено повну інвентаризацію та оцінку об'єктів інтелектуальної власності суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу.

3.6.2. Проблема. Закупівля товарів, робіт і послуг оборонного призначення здійснюється в умовах надмірного режиму засекречування та має низький рівень конкурентності, що сприяє зловживанням та необґрунтованим витратам бюджетних коштів.

Очікувані стратегічні результати:

1) процедури закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення є конкурентними і передбачають застосування з певними застереженнями електронної системи закупівель; закрита процедура закупівель застосовується як виняток, а законодавчо визначена процедура закупівлі у єдиного виконавця має детальне врегулювання на рівні підзаконних актів, у тому числі - щодо формування вартості та рівня прибутку;

2) секретність у сфері оборонних закупівель знижено до обґрунтованого рівня, за результатами закупівель оприлюднюється визначений законом обсяг відомостей, у тому числі як набір даних, діє прозора система ціноутворення на продукцію оборонного призначення;

3) запроваджено можливість здійснювати закупівлі не лише за критерієм найнижчої ціни, а й з урахуванням вартості життєвого циклу продукції та інших нецінових критеріїв, необхідних для закупівлі товарів, робіт або послуг, що відповідають потребам Збройних Сил України та інших сил безпеки і оборони;

4) прозоро сформовано електронний реєстр учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів), а також забезпечено прозоре інформування потенційних постачальників щодо планів закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення;

5) з метою мінімізації ризиків корупції в закупівлях за імпортом налагоджено взаємодію з Агенцією НАТО щодо підтримки та постачання.

3.6.3. Проблема. Неефективна модель контролю продукції оборонного призначення у процесі виробництва не дає змоги вчасно та у повному обсязі запобігати постачанню бракованих зразків озброєння та військової техніки.

Очікувані стратегічні результати:

1) створена система державного гарантування якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення в Україні впроваджує міжнародні вимоги і стандарти оцінювання відповідності системи менеджменту якості виробників, постачальників, які також відповідають стандартам НАТО;

2) утворено та функціонує уповноважений орган з державного гарантування якості оборонної продукції, який видає сертифікати відповідності.

3.6.4. Проблема. Неефективне використання бюджетних коштів та зловживання під час забезпечення житлом військовослужбовців.

Очікувані стратегічні результати:

1) проведено аудит існуючої житлової черги військовослужбовців; функціонує повністю автоматизована система управління чергами на житло, завдяки якій забезпечення ним військовослужбовців відбувається прозоро та відповідно до черговості;

2) запроваджено нові механізми задоволення житлових потреб військовослужбовців: використовуються державні іпотечні та лізингові програми; застосовується грошове відшкодування; житло будується із залученням зовнішніх кредитних коштів; визначено перелік об'єктів незавершеного будівництва, які реконструйовано для житлових

потреб; Житловий кодекс Української РСР втратив чинність;

3) інформація про надане військовослужбовцям житло оприлюднюється на офіційному веб-сайті Міністерства оборони України із зазначенням площі, вартості, кількості жилих приміщень та джерел фінансування.

3.6.5. Проблема. Корупційні ризики при формуванні і реалізації кадрової політики у сфері оборони, під час призову (прийняття) на військову службу, прийому до вищих військових навчальних закладів, отримання освіти і проходження служби за межами країни, проведення організаційно-штатних заходів, нагородження державними нагородами.

Очікувані стратегічні результати:

1) призначення на посади відбувається на конкурсній основі із залученням конкурсних і атестаційних комісій; впроваджуються механізми перевірки доброчесності;

2) забезпечується ротація кадрів, виявляються особи, які порушили вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інші вимоги, заборони та обмеження, встановлені Законом України «Про запобігання корупції»;

3) спрощено та чітко регламентовано механізм отримання підйомної допомоги.

3.5. Будівництво, земельні відносини та інфраструктура

3.5.1. Проблема. Непублічність інформації у сфері містобудування та землеустрою обумовлює корупцію та можливість здійснювати будівництво всупереч вимогам законодавства.

🌀 **Очікувані стратегічні результати:**

1) завершено впровадження Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва;

2) створено єдиний електронний Містобудівний кадастр, який є платформою для надання всіх адміністративних послуг у сфері містобудівної діяльності, публічним джерелом містобудівної інформації. Містобудівна документація набирає чинності з моменту її внесення до Містобудівного кадастру та присвоєння просторового індексу;

3) Містобудівний кадастр інтегровано з іншими реєстрами, кадастрами та базами даних. Забезпечено контроль актуальності та достовірності даних у реєстрах та встановлено відповідальність за своєчасність і достовірність внесеної до них інформації;

4) встановлено, що містобудівна документація розробляється у векторній цифровій формі. Містобудівні умови та обмеження генеруються автоматично програмними засобами Містобудівного кадастру у вигляді витягу з детального плану території із зазначенням установлених обмежень (після прийняття детальних планів території, які містять інформацію про містобудівні умови і обмеження для кожної земельної ділянки) або з генерального плану населеного пункту (у разі відсутності детального плану території та за умови забезпечення можливості автоматичного форму-

вання чинних генеральних планів інформації про містобудівні умови і обмеження для кожної земельної ділянки);

5) запроваджено обов'язкове врахування вимог містобудівної документації під час розроблення та реалізації програм соціально-економічного розвитку.

3.5.2. Проблема. Відсутність публічної інформації щодо об'єктів культурної спадщини та колізії у містобудівному і пам'яткоохоронному законодавстві призводять до зловживань та забудови пам'яток культурної спадщини.

🌀 **Очікувані стратегічні результати:**

1) проведено інвентаризацію об'єктів культурної спадщини, за наслідками якої оновлено перелік історичних населених місць; забезпечено наповнення та публічність електронного реєстру об'єктів культурної спадщини;

2) розроблено та прийнято історико-архітектурні опорні плани з межами та режимами використання зон охорони об'єктів культурної спадщини та історичних ареалів, а також винесенням цих меж у натуру;

3) передбачено стимулювання розроблення історико-архітектурного опорного плану (за його відсутності запроваджено заборону нового будівництва та реконструкції у межах історичних ареалів, а за відсутності затверджених меж історичних ареалів - на всій території історичних населених місць);

4) прийнято закон щодо чіткого визначення змісту та обсягу повноважень органів охорони культурної спадщини з обмеженням

застосування принципу мовчазної згоди у сфері охорони культурної спадщини;

5) переглянуто перелік адміністративних та інших послуг у сфері збереження культурної спадщини, що надаються (в тому числі органами охорони культурної спадщини) у зв'язку із здійсненням містобудівної діяльності, з метою спрощення їх отримання, зокрема впровадження їх надання в електронній формі.

3.5.3. Проблема. Недосконала система державного контролю та регулювання у будівництві стимулює появу корупційних практик.

🌀 **Очікувані стратегічні результати:**

1) удосконалено механізми недержавного контролю за будівництвом об'єктів через забезпечення авторського і технічного нагляду, незалежного інженерного контролю, залучення акредитованих лабораторій та органів з інспектування, а також посилено відповідальність суб'єктів такого контролю;

2) з метою захисту прав інвесторів удосконалено процедури інвестування та фінансування будівництва об'єктів житлового будівництва з використанням недержавних коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, шляхом запровадження чітких механізмів, що сприятимуть збереженню коштів та їх використанню за цільовим призначенням;

3) запроваджено обов'язкову перевірку документації, що подається для отримання дозвільних документів, а також встановлено відповідальність посадової особи за неналежне виконання обов'язків щодо здійснення такої перевірки; удосконалено законодавство, яким встановлюється кримінальна

відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності;

4) усунуто дискреційні повноваження органів архітектурно-будівельного контролю та нагляду шляхом визначення вичерпного переліку підстав для відмови у видачі або скасуванні дозвільних документів, видачі приписів або застосуванні санкцій, а також запроваджено обов'язковість вжиття визначених законодавством дій (прийняття рішень) у разі наявності відповідних підстав;

5) вирішено проблему масового фальсифікату будівельних матеріалів шляхом імплементації положень Регламенту ЄС № 305/2011 щодо встановлення гармонізованих умов для розміщення на ринку будівельної продукції;

6) забезпечено легкий та швидкий доступ до інженерної і транспортної інфраструктури;

7) завершено впровадження прозорості інформаційної системи адміністрування Державного фонду регіонального розвитку, що відображає результативність проектів та їх відповідність стратегіям регіонального розвитку.

3.5.4. Проблема. Процедура формування земельних ділянок є ускладненою і такою, що супроводжується надмірною дискрецією.

🌀 **Очікувані стратегічні результати:**

1) процес формування земельних ділянок переглянуто та спрощено (зменшено кількість кроків адміністративних процедур);

2) внесено зміни до земельного законодавства, що передбачають комплексну електронну процедуру формування земельних ділянок;

3) введено в експлуатацію програмне забезпечення для

формування земельних ділянок, запроваджено розроблення документації із землеустрою та технічної документації з оцінки земель виключно в електронній формі (без розроблення паперової документації);

4) забезпечено проведення інвентаризації земельних ділянок державної і комунальної форм власності, сільськогосподарського призначення державної і комунальної форм власності та внесення отриманих за підсумками інвентаризації відомостей про такі земельні ділянки до Державного земельного кадастру.

3.5.5. Проблема. Процедура справляння земельного податку та передачі в оренду державних та комунальних земель супроводжується корупційними ризиками, обумовленими можливістю надання їх у користування, за вартістю, що є нижчою за ринкову.

🌀 Очікувані стратегічні результати:

1) запроваджено пілотний проект із визначення розміру земельного податку на основі показників масової оцінки земель з урахуванням міжнародних стандартів оцінки майна для цілей оподаткування;

2) внесено зміни до Податкового кодексу України та закону про оцінку земель щодо встановлення ставок орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної форм власності на основі їх ринкової вартості.

3.5.6. Проблема. Безоплатність процедури зміни цільового призначення земельних ділянок стимулює корупцію при прийнятті відповідних рішень.

🌀 Очікувані стратегічні результати:

1) запроваджено механізми стимулювання органів місцевого

самоврядування до швидкого розроблення та затвердження планувальної документації на всю територію територіальних громад (як у межах населених пунктів, так і за їх межами).

3.5.7. Проблема. Відсутність процедури продажу земельних ділянок державної та комунальної форм власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) через електронні аукціони в умовах вільного обігу земель сільськогосподарського призначення.

🌀 Очікувані стратегічні результати:

1) внесено зміни до земельного законодавства, які передбачають прозорі механізми продажу земельних ділянок державної та комунальної форм власності або прав на них через електронні аукціони.

3.5.8. Проблема. Безоплатна приватизація земель державної та комунальної власності є джерелом корупції у земельних відносинах.

🌀 Очікувані стратегічні результати:

1) внесено зміни до земельного законодавства, які передбачають трансформацію безоплатної приватизації земельних ділянок у інші форми соціальної підтримки населення (із збереженням права на безоплатну приватизацію земельних ділянок, наданих у користування громадянам до 2002 року).

3.5.9. Проблема. Надмірна концентрація повноважень у центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику в галузі земельних відносин, спричиняє конфлікт інтересів та масові зловживання.

🌀 Очікувані стратегічні результати:

1) повноваження щодо розпорядження землями державної власності, здійснення контролю за використанням та охороною земель, регулювання землеустрою, ведення Державного земельного кадастру розділено між окремими органами.

3.5.10. Проблема. Недосконалість діючих інструментів контролю та недостатня прозорість процесів будівництва, ремонту та експлуатації доріг.

🌀 Очікувані стратегічні результати:

1) щодо проектів публічної інфраструктури забезпечено обов'язкову публікацію всіх відомостей, передбачених Законом України «Про відкритість використання публічних коштів», а також розкриття даних згідно із стандартом CoST IDS (Infrastructure Data Standard) та публікацію даних (у тому числі проектної документації та методики розрахунку очікуваної вартості закупівлі) у машиночитному форматі згідно із стандартами OC4IDS та OCDS;

2) результати проведення моніторингу якості дорожніх робіт, дані про результати перевірок, штрафні санкції публікуються на офіційному веб-сайті ініціатора перевірки, ініціатора або замовника моніторингу;

3) створено відкриту карту будівництва, ремонту та експлуатації доріг, на якій відображаються проведені тендери і укладені договори

на такі роботи, з метою уникнення багаторазового проведення робіт на тих самих ділянках; цю карту інтегровано із Єдиною державною електронною системою у сфері будівництва;

4) запроваджено вимоги, згідно з якими всі дорожньо-будівельні роботи плануються з урахуванням результатів інструментальних обстежень;

5) забезпечено цілодобовий всеохоплюючий автоматизований габаритно-ваговий контроль; встановлено адміністративну відповідальність для вантажовідправників, перевізників за перевищення габаритно-вагових параметрів; інформація про порушення габаритно-вагових параметрів, накладені санкції публікується на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань безпеки на наземному транспорті.

Кейс Ла-Дефанс

Ла-Дефанс – діловий квартал у передмісті Парижа, який відомий через скандал, пов'язаний із Жаном Саркозі, сином тодішнього президента.

Жан Саркозі став кандидатом на посаду керівника Інституту розвитку регіону Ла-Дефанс, що управляє його річним бюджетом, сумою понад 1 мільярд євро. На той момент Жану було 23 роки і він навчався на другому курсі права, очевидно, ще не маючи достатньої кількості знань та досвіду. Його кандидатуру швидко розкритикували громадянами, а петиція про її зняття набрала 10 тисяч підписів за день. Поєднання того, що Жан Саркозі – син президента з необхідною підтримкою батька, та того, що він зовсім не має відповідних кваліфікацій, викликало обурення.

Добре врядування не може поєднуватися з високим рівнем корупції!

Корупція у сферах функціонування державної влади

Корупція та демократія

Рівні корупції та демократії часто корелюють між собою. Країни з більш високим рівнем корупції також мають слабкі демократичні інститути та політичні права.

Це пояснюється тим, що інструменти, які забезпечують існування та розвиток демократії, часто є тими ж інструментами, які використовують для боротьби з корупцією. Демократичне врядування передбачає прозорі процеси в державі, незалежність різних гілок влади та ефективні інституції. Боротьба з корупцією грає важливу роль в забезпеченні цього.

Принципи боротьби з корупцією

Резолюції Ради Європи

1. підвищення в суспільстві рівня етичної поведінки;
2. незалежність антикорупційних органів;
3. прозорість;
4. моніторинг діяльності державних органів;
5. свобода ЗМІ;
6. закони, що передбачають боротьбу з корупцією;
7. міжнародне співробітництво;

У Конвенції ООН проти корупції прикладми таких принципів є:

- ☀️ публічна підзвітність, яка передбачає прийняття процедур або правил, які дозволяють населенню отримувати інформацію про публічних осіб, організації та їх функціонування;
- ☀️ незалежність судової влади та правоохоронних органів;
- ☀️ забезпечення участі громадянського суспільства, що передбачає доступ громадськості до інформації;
- ☀️ міжнародна співпраця;
- ☀️ публічна підзвітність;
- ☀️ незалежність судової влади та правоохоронних органів;

Корупція та права людини

*Корупція підриває
здатність урядів
забезпечувати права
людини своїм
громадянам. Це
впливає на надання
державних послуг,
здійснення
правосуддя та
гарантування
безпеки.*

Кореляція щодо демократії та рівня корупції підводить нас до теми прав людини. Це не абстрактна концепція, і їх дотримання є критично важливим для боротьби з корупцією. Забезпечення основоположних прав – свободи слова та вираження поглядів для громадянського суспільства та ЗМІ, свободи зібрань та доступу до правосуддя, підзвітності влади – є одним із ключів побудови доброчесного суспільства. Країни, які систематично порушують громадянські свободи, здебільшого мають нижчі бали в Індексі сприйняття корупції.

Дані, зібрані Frontline Defenders, свідчать, що з 331 випадку вбивства правозахисників у 25 країнах за 2020 році 98% смертей припали на 23 країни з високим рівнем корупції в державному секторі або на ті, де показник Індексу сприйняття корупції нижче ніж 45. Ба більше, щонайменше 20 з усіх випадків були зареєстровані як убивства правозахисників, які займалися питаннями боротьби з корупцією.

Як із цієї кореляцією в Україні?

Останні 10 років зовсім не були стабільними для України. Індекс демократії за версією Freedom House то підвищувався, то знижувався, лишаючись у розділі класифікації «країни з перехідним або гібридним режимом». Адже попри успіхи в демократичному управлінні державою та посилення участі громадськості, Україна мала справу з численними серйозними викликами після Революції Гідності, з війною, структурними реформами, боротьбою з коронавірусом та іншими проблемами.

Як корупція може вплинути на ваші права безпосередньо?

- корупція позбавляє суспільство важливих ресурсів
- корупція завдає шкідливих наслідків для функціонування державних інституцій

Вплив корупції на права людини

Право на
життя

Право на
власність

Право на
їжу

Право на
здоров'я

Право на
освіту

Право на
працю

Американський професор
Деніел Трайсман виявив
закономірність, що
мінімальний рівень
корумпованості є в
демократичних країнах з
вільною пресою, де відкрита
економіка, розвинута торгівля,
велика частка жінок в уряді.

Натомість країни, які залежать
від експорту палива, сировини,
у яких складна регулятивна та
законодавча система, економіка
яких характеризується
“інфляційною нестабільністю”,
мають дуже високий рівень
корупції.

Вплив корупції на економіку:

Корупція спотворює
стимули для
господарської
діяльності

Корупція збільшує
видатки державного
бюджету та скорочує
його доходи

Корупція збільшує
нерівність у доходах
населення

Корупція спотворює
ринки та негативно
впливає на розподіл
ресурсів

Корупція знижує
якість суспільних
послуг

Корупція руйнує
права власності

Корупція та економіка

Офіс простих рішень та результатів підрахував, що станом на 2021 рік український бюджет щорічно втрачає понад 37 мільярдів доларів внаслідок корупції:

- Збитки від зарплат в конвертах — 6 млрд \$ щорічно. 23% українців отримують зарплату неофіційно, ще 30% — отримують «сіру» зарплату, тобто частково в конвертах і частково «в білу».
- На офшорах Україна втрачає 6 млрд \$ щорічно.
- Корупція в держзакупівлях - 3 млрд \$. Всього держзакупівель в Україні проводиться приблизно на 19 млрд доларів. Близько 20% закупівель в країнах, що розвиваються, мають корупційну складову. 20% від 19 млрд доларів — приблизно 3 млрд доларів.
- Тіньова оренда землі - 500 млн\$. Втрати бюджетів всіх рівнів від недоотримання податків та інших платежів у цій сфері становлять від 6 до 22 млрд грн.

За результатами опитування підприємців, проведеного Світовим банком в Україні у 2019 році, 74% суб'єктів господарювання вважають корупцію найбільшою перешкодою (17%) або значним обмеженням (56%) для бізнес-середовища в Україні. Усе це демонструє руйнівний вплив корупції на економіку, наслідки якої опосередковано відчуває на собі кожен без винятку громадянин України, можливо, того не усвідомлюючи.

Корупція та національна безпека

Національна безпека є дуже важливою темою для України. Корупцію не всі сприймають як реальну загрозу в цьому розрізі, але вона справді може сприяти зовнішньому ворогу та ставати зброєю в його руках. Корупція здатна впливати на національну безпеку в різних аспектах та з різних сторін.

Оборонний сектор - корупція підриває ефективність та дієвість збройних сил

технічні можливості

- відсутність або низька якість зброї, військової техніки чи навіть якісної військової підготовки

моральний дух військовослужбовців

- військові бачать, що їх бюджет скорочується, оскільки менше ресурсів виділяється групі, яка вважається корумпованою. Це викликає ще більше корупції, оскільки групи змагаються за свою частку обмежених ресурсів, що призводить до проблеми «снігової кулі»

недостатнє обладнання

- Низький моральний дух військовослужбовців і недостатнє обладнання сприяють більшій кількості втрат на полі, що може поставити під загрозу ширші цілі національної безпеки

Бронежилети, виготовлені з картону
замість броньо-ваних пластин, які
були одягнуті на членів екіпажу
захопленого російського
бронеавтомобіля Барнаул-Т

Захист російських танків Т-72 та Т-80, виготовлений з картонних лотків з-під яєць

Пересування особового складу на ЗИЛ-130. Окрім комфорту, який відчувають росіяни у відкритому кузові при українських березневих морозах, швидкість пересування цього транспортного засобу, а також яскравий аквамариновий колір кузова дозволяють силам ТРО ефективно проходити тренувальну підготовку з експлуатації сучасного озброєння з легких мішеней.

Політичні процеси та демократія

Замість того, щоб фізично захоплювати інші країни, деяким країнам легше просто впливати на окремих осіб та на політичні процеси в цих країнах, перетворюючи їх на зручні та «дружні» для себе.

Чорні лицарі — держави, які впливають на сусідів з відмінним від них політичним режимом, з метою дестабілізувати цей режим або запровадити новий. Авторитарні країни впливають на не дуже стабільні демократії, щоб дестабілізувати їх і перетворити на авторитарні або гібридні країни.

Це корупція, бо країни або окремі політичні лідери використовують свій вплив, щоб отримати переваги для себе.

Вибори в Україні в 2004 році – найяскравіший приклад втручання іншої держави у виборчий процес.

Зв'язок інтеграції України до ЄС та антикорупції

Інтеграція України до Європейського Союзу (ЄС) тісно пов'язана з антикорупцією та доброчесністю. На цьому шляху від України вимагається здійснення суттєвих реформ, направлених на вдосконалення антикорупційного законодавства та приведення його у відповідність до стандартів ЄС. Так, перед тим, як розпочати переговори з Україною про вступ, Єврокомісія висунула 7 вимог, які треба було виконати задля того, аби не втратити статус кандидата до ЄС. Три з них стосувалися антикорупційної сфери:

1. завершити призначення Голови Спеціалізованої антикорупційної прокуратури і Директора Національного антикорупційного бюро України, а також проводити ефективні розслідування топкорупції;
2. завершити перевірку доброчесності Етичною радою кандидатів у члени Вищої ради правосуддя та відбір до Вищої кваліфікаційної комісії суддів;
3. впровадити законодавство про процедуру добору суддів Конституційного Суду України на основі оцінки їх доброчесності та професійних навичок відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії.

У грудні **2023** року Верховна Рада України прийняла декілька важливих законодавчих рішень з метою посилення антикорупційних органів:

- збільшення штату та розширення повноважень Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК);
- відокремлення спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) від Офісу Генерального прокурора, оскільки раніше були питання щодо незалежності САП та впливу цього на ефективність переслідування високопосадовців, причетних до корупційної діяльності.
- Але, звісно, не лише прямі закони, що стосуються діяльності антикорупційної інфраструктури, спрямовані на боротьбу та запобігання корупції. А зокрема, і такі кроки:
- внесення змін до процедури відбору суддів до Конституційного Суду України та запровадження більш прозорого та конкурентного процесу відбору;
- перезавантаження таких органів управління, як Вища рада правосуддя та Вища кваліфікаційна комісія суддів, із залученням міжнародних експертів;

Крім того, Україна досягла успіхів у боротьбі з корупцією в антикорупційних установах: НАБУ та Спеціалізована антикорупційна прокуратура активізували свої зусилля з притягнення корумпованих осіб до відповідальності, навіть в умовах триваючої повномасштабної війни, яку розпочала росія.

- 8 листопада 2023 року Єврокомісія рекомендувала розпочати переговори з Україною про вступ до ЄС, а також опублікувала Звіт щодо України за 2023 рік, в якому були і пункти, які стосуються боротьби з корупцією.
- Під час саміту Україна-ЄС було підтверджено акцент ЄС на антикорупційних реформах, підкреслено очікування, що Україна продовжить ці зусилля в рамках своєї кандидатури на вступ до ЄС. Це має вирішальне значення не лише для процесу вступу України до ЄС, але й для підтримання її економіки під час конфлікту, що триває, та забезпечення надійного відновлення після війни. Таким чином, процес інтеграції став для України каталізатором впровадження значних антикорупційних заходів, оскільки ефективна боротьба з корупцією є невід'ємною складовою тісніших зв'язків з ЄС та майбутнього розвитку країн.

Перспективи боротьби з корупцією в епоху
цифровізації

- Інтернет є технологією загального призначення, тобто фундаментальною та поширеною інновацією, яка (з часом) має першочерговий вплив на економічне зростання. Оскільки економічне зростання сприяє зниженню рівня корупції, інтернет, імовірно, буде діяти як антикорупційний чинник завдяки своєму позитивному впливу на економічне зростання.
- Швидкі технологічні зміни зазвичай заохочують інвестиції в людський капітал, що може сприяти зниженню рівня корупції. Відповідно, накопичення людського капіталу є ще одним потенційним каналом передачі, що пов'язує поширення інтернету та зниження рівня корупції.
- Інтернет – важливе джерело інформації. Поширення даних про неправомірні дії чиновників неминуче збільшує ризик викриття політиків та державних службовців, що робить корупційну поведінку менш привабливою.
- Інтернет є основним засобом забезпечення електронного урядування в усьому світі. Надаючи громадянам доступ до державних послуг онлайн, електронний уряд позбавляє бюрократів ролі посередників між урядом і громадянами, обмежуючи таким чином взаємодію між потенційно корумпованими чиновниками та громадянами. Крім того, онлайн-системи вимагають стандартизованих правил і процедур. Це зменшує бюрократичну дискрецію та підвищує прозорість.

Дякую за увагу!
